

MİLLİ GELİR HESAPLARI VE YAŞANAN SORUNLAR

Aydınlık Gazetesi, 1 Haziran 2020

Yıldırım Koç

Ekonomideki gelişmeleri izleyebilmemiz için meslekten iktisatçı olmanıza gerek yok; ancak kullanılan bazı kavramları doğru bileceksiniz ki doğru analizler yapabilesiniz.

Ekonomik büyümeyi ölçmede günümüzde tüm dünyada kullanılan temel ölçüt, gayri safi yurtiçi hasıladır (GSYH). Ancak bu ölçütün bazı incelikleri var. Ayrıca, bunun dışında gayri safi milli gelir veya hasıla ve net milli hasıla gibi kavramlar da kullanılıyor. Bazen iktisat eğitimi almış kişiler bile, gayri safi yurtiçi hasılayı, gayri safi milli hasılayla ve milli gelirle karıştırır veya bunları aynı zanneder. Halbuki bu kavramlar doğru anlaşılmadan bir ülkedeki gelişmeler veya ülkeler arasında karşılaştırmalar doğru olarak yapılamaz. Ayrıca Satınalma Gücü Paritesi (PPP) kavramını da bilmek gerekir.

GSYH'YI ÖLÇME YÖNTEMLERİ

Ekonomik büyümenin bir göstergesi olarak çok sık kullanılan gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) kavramı, üretim yöntemiyle, harcama yöntemiyle ve gelir yöntemiyle hesaplanır.

Üretim yöntemiyle GSYH, (TÜİK'in tanımıyla) "bir ekonomide yerleşik olan üretici birimlerin belli bir dönemde, ekonomik faaliyetleri sonucu yaratmış oldukları tüm mal ve hizmetlerin değerleri toplamından, bu mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan girdiler toplamının düşülmesi sonucu elde edilen değerdir."

Harcama yöntemiyle GSYH, (TÜİK'in tanımıyla) "bir ekonomide belli bir dönemde tüketime ve yatırıma yönelik harcamalar ile ihracat, ithalat farkından oluşur."

Gelir yöntemiyle GSYH ise (TÜİK'in tanımıyla) "ekonomideki üretici birimlerin elde ettiği maaş, ücret gelirleri, işletme kârı ve devletin elde ettiği çeşitli vergi gelirlerinden oluşur."

Ülkeler arasında GSYH verilerinin karşılaştırılmasında, fiyat ve kur farklılıklarına bağlı olarak çeşitli sorunlar çıkar. Bu sorunları aşarak karşılaştırma yapabilmek için Dünya Bankası **Satınalma Gücü Paritesi** verileri yayınlamaktadır. Bu konudaki son yayın 19 Mayıs 2020 günü çıktı (World Bank Group, **Purchasing Power Parities and the Size of World Economies, Results from the 2017 International Comparison Program**, May 2020). Bu kaynağa göre, 2017 yılında Türkiye'de kişi başına GSYH döviz kurlarına göre 10.617 ABD Doları iken, döviz fiyatları ve ülkelerde temel mal ve hizmetlerin fiyatları dikkate alındığında, satınalma gücü olarak 28.209 ABD Dolarıdır. Diğer bir deyişle, Türkiye'de 2017 yılındaki 10.617 Dolar geliri olan bir kişi, ABD'de 28.209 Dolar geliri olan bir kişiyle aynı mal ve hizmetleri satın alabilmektedir. TÜİK de **Satınalma Gücü Paritesi Bülteni** yayınlamaktadır (Son bülten 13 Aralık 2019 günü yayınlandı).

GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA VE NET MİLLİ HASILA

Artık pek kullanılmayan **gayri safi milli gelir (hasıla)** ise, GSYH'dan ülkede yaşayan yabancı gerçek kişi ve tüzel kişilerin gelirlerinin düşülmesi ve ülke dışında yaşayan gerçek kişi yurttaşlarımız ve Türk şirketlerinin gelirlerinin eklenmesiyle bulunur.

Net milli hasıla ise, gayri safi milli hasıladan amortismanların düşmesiyle bulunur.

1990'lı yılların başlarından itibaren birçok ülke ekonomik durumunu belirlemek için Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) yerine Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) verilerini kullanmaya başladı. Türkiye'de TÜİK de 10 yılı aşkın bir süredir Gayri Safi Milli Hasıla verileri yayınlamamaktadır.

GSYH VERİLERİ HANGİ AÇILardan EKSiK VEYA YANILTICIDIR?

GSYH verileri çeşitli açılardan yanıltıcı olabilir.

Bu veriler ekonomik büyümeyi ifade eder; ancak bu ekonomik büyümenin nasıl gerçekleştirildiğini ve niteliğini ve yaratılan kaynakların nasıl dağıtıldığına ilişkin bilgi vermez. Diğer bir deyişle, ekonomik kalkınmanın göstergesi olarak alınamaz. Ekonomik büyüme ve ekonomik kalkınma birbirinden farklıdır. GSYH, ekonomik kalkınmayı ölçmez; ekonomik büyümeyi değerlendirir.

GSYH verileri belirli bir dönemde belirli bir ülkede üretilen mal ve sunulan hizmetlerin parasal ölçümüdür. Bu hesap yapılırken üretilen malların veya sunulan hizmetlerin ne olduğu dikkate alınmaz. Silah üretimi de, ekmeç üretimi de aynı şekilde değerlendirilir. Kayıt altındaki fuhuş sektörü de, tıp ve eğitim hizmetleri de GSYH'ya aynı biçimde katkıda bulunur.

Piyasada işlem görmeyen birçok hizmet, öncelikli olarak da ev kadınlarının emeği, GSYH içinde değerlendirilmez. Aşçısıyla evlenen bir kişi, GSYH'yı düşürür, çünkü evlendiği kişinin aşçılık yaparken aldığı ücret GSYH içindeyken, evlendikten sonra evde yemek pişirmesi dikkate alınmaz.

Üretilen ancak satılmayarak stoklanan ürünler de GSYH içindedir.

Borçlanarak yapılan üretim ve tüketim de GSYH verilerine eklenmektedir.

Ayrıca, örneğin, ekonomik büyüme söz konusudur, ancak, örneğin, gelir ve servet dağılımı o kadar adaletsizdir ve hatta bu adaletsizlik öyle daha da artmıştır ki, emekçi sınıf ve tabakalar ve emekliler bu büyümeden pay alamamıştır. GSYH bazen ülkenin refah seviyesinin göstergesi olarak kullanılmak istenmektedir. Bunlar ve benzeri bazı noktalar dikkate alındığında, GSYH ve ülkede kişi başına GSYH verileri emekçi sınıf ve tabakaların yaşam standardını, yurttaş kitlesinin refah düzeyini yansıtmaz.

Meslekten iktisatçı olmasanız bile TÜİK'in GSYH verilerini, eksikliklerini ve yanıltıcı yanlarını bilerek kullanabilirsiniz.